

Teresa Orzeszko

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZASADY FUNKCJONOWANIA REZERW NA RYZYKO KRAJU NA PRZYKŁADZIE HISZPAŃSKIEGO MODELU BANKOWYCH REZERW NA STRATY KREDYTOWE

Streszczenie: Zasady funkcjonowania bankowych rezerw na straty kredytowe są na świecie zróżnicowane. Jedną z przyczyn istniejących odmienności jest różne traktowanie przez instytucje bankowe ryzyka kraju. W niektórych systemach bankowych wspomniane ryzyko jest zabezpieczane rezerwami na straty kredytowe, które funkcjonują na ogólnych zasadach, a w innych krajach, np. w Hiszpanii – specjalnymi rezerwami, stanowiącymi szczególną odmianę rezerw na straty kredytowe. Celem artykułu jest prezentacja, analiza i ogólna ocena zasad funkcjonowania bankowych rezerw na ryzyko kraju w Hiszpanii. Aby cel osiągnąć, w artykule przedstawiono strukturę hiszpańskiego modelu bankowych rezerw na straty kredytowe oraz omówiono pojęcie ryzyka kraju, które determinuje potrzebę tworzenia rezerw na jego pokrycie, a także najważniejsze atrybuty tych rezerw i zasady ich funkcjonowania, w tym zwłaszcza wyceny.

Słowa kluczowe: rezerwy w bankach, bankowe rezerwy na straty kredytowe, rezerwy na ryzyko kraju.

1. Wstęp

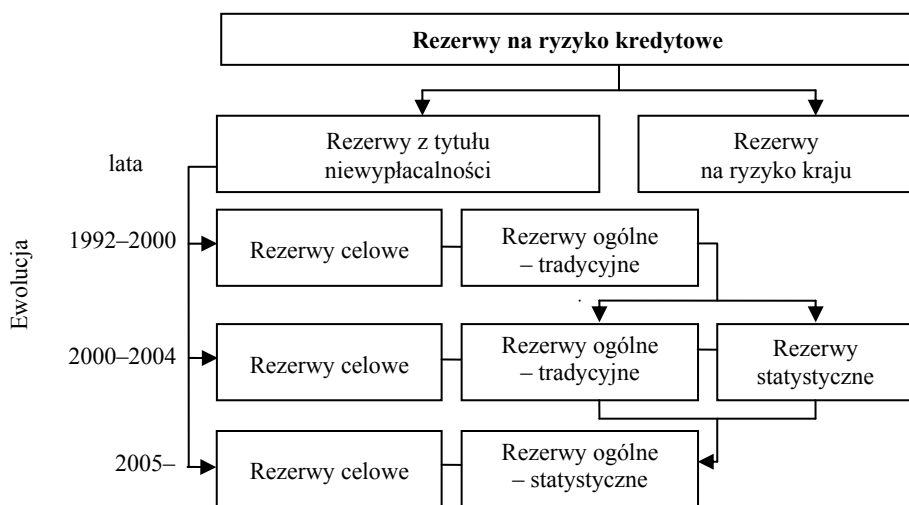
Zasady funkcjonowania bankowych rezerw na straty kredytowe są na świecie zróżnicowane pod wieloma względami. Taki stan rzeczy utrzymuje się, mimo że jest negatywnie oceniany. Jedną z przyczyn istniejących odmienności jest różne traktowanie przez instytucje bankowe ryzyka kraju. W niektórych systemach bankowych, takich jak np. australijski czy polski, wspomniane ryzyko jest zabezpieczane rezerwami na straty kredytowe, które funkcjonują na ogólnych zasadach, a w innych krajach, np. w USA i Hiszpanii – specjalnymi rezerwami, stanowiącymi szczególną odmianę i zarazem dopełnienie rezerw na straty kredytowe.

Celem artykułu jest prezentacja, analiza i ogólna ocena zasad funkcjonowania rezerw na ryzyko kraju, które stanowią integralny element hiszpańskiego modelu bankowych rezerw na straty kredytowe. Podjęta w artykule tematyka jest bardzo aktualna, ponieważ w obliczu ostatniego kryzysu finansowego wspomniane rezerwy

stały się przedmiotem wzmożonego zainteresowania i wielu dyskusji prowadzonych w różnych gremiach. Wypada też zauważyć, że w literaturze krajowej niewiele jest opracowań poświęconych prezentacji krajowych rozwiązań w zakresie bankowych rezerw na straty kredytowe. W tym kontekście artykuł należy postrzegać jako krok w kierunku pomniejszenia istniejącego niedoboru.

2. Hiszpański model bankowych rezerw na straty kredytowe

W hiszpańskojęzycznej terminologii bankowej i księgowej, w kontekście rezerw na straty kredytowe używa się najczęściej takich określeń, jak *provisiones del riesgo de crédito* (rezerwy na ryzyko kredytowe) i *cobertura del riesgo de crédito* (zabezpieczenie ryzyka kredytowego). Ze względu na to, że wspomniane rezerwy nie są jednorodne, można wśród nich wyodrębnić (na podstawie rodzaju ryzyka kredytowego, który zabezpieczają, oraz ze względu na zasady funkcjonowania, w tym podstawę i wycenę oraz tryb tworzenia i rozwiązywania) kilka odmiennych typów i rodzajów, tworzących heterogeniczny, ale spójny i kompatybilny system (rys. 1).



Rys. 1. System rezerw na ryzyko kredytowe w instytucjach kredytowych w Hiszpanii

Źródło: [8, s. 101].

Istniejący obecnie w Hiszpanii system rezerw na ryzyko kredytowe został zaprojektowany na początku lat 90. XX wieku. Później był dwukrotnie – w latach 1999 i 2004 – poddawany dosyć istotnym zmianom, które modyfikowały jego budowę. Pierwsza z tych zmian miała też wpływ na charakter i postrzeganie systemu, który od momentu wejścia jej w życie, co nastąpiło w połowie 2000 roku, jest znany

w świecie pod nazwą hiszpańskiego modelu rezerw dynamicznych¹. System, o którym mowa, cały czas tworzą dwa typy rezerw, tj. rezerwy z tytułu niewypłacalności (*provisiones/cobertura del riesgo de insolvencia*) oraz rezerwy na ryzyko kraju (*provisiones/cobertura del riesgo-país*).

Rezerwy z tytułu niewypłacalności zabezpieczają ryzyko, które jest definiowane jako możliwość poniesienia przez instytucję kredytową strat – w związku z normalnie prowadzoną działalnością i zwykłym ryzykiem handlowym z nią związanym – na skutek niedotrzymania przez dłużnika zobowiązań płatniczych [1, s. 89]. Ryzyko, o którym mowa, może dotyczyć w zasadzie każdego klienta banku. Wspomniane rezerwy, mające na celu jego pokrycie, nie są jednorodne. W okresach od 1992 do połowy 2000 roku i od 2005 roku składały/składają się one z dwóch rodzajów rezerw, a mianowicie celowych (*provisiones/cobertura espezifca*) i ogólnych (*provisiones/cobertura genérica*), przy czym rezerwy ogólne miały najpierw naturę tradycyjną, a później statystyczną. Od połowy 2000 do końca 2004 roku rezerwy z tytułu niewypłacalności obejmowały trzy odrębne rodzaje rezerw, tj. celowe i ogólne o charakterze tradycyjnym oraz rezerwy statystyczne (*provisiones/cobertura estadística*).

Rezerwy na ryzyko kraju uzupełniają omówione rezerwy z tytułu niewypłacalności.

3. Ryzyko kraju i ogólna charakterystyka rezerw na jego pokrycie w praktyce bankowej w Hiszpanii

Ryzyko kraju stało się przedmiotem szczególnego zainteresowania ze strony organów nadzoru bankowego w krajach Europy Zachodniej bezpośrednio po kryzysie zadłużenia, który dotknął kraje Ameryki Łacińskiej we wczesnych latach 80. XX wieku. W Hiszpanii wyrazem tego zainteresowania było wyodrębnienie w 1982 roku w strukturze banku centralnego – *Banco de España* – specjalnego wydziału do spraw ryzyka kraju (*Servicio de Riesgo-País*) oraz wydanie 16.10.1984 r. przez ten bank pierwszej regulacji poświęconej omawianemu ryzyku w postaci okólnika nr 34/1984 [2], który określał zasady zabezpieczania się instytucji kredytowych przed negatywnymi skutkami ryzyka kredytowego i zobowiązywał je do tworzenia oraz utrzymywania stosownych rezerw. Później powołana regulacja była kilkakrotnie zmieniana [6, s. 73]. Obecnie ryzyko kraju i rezerwy służące zabezpieczeniu przed nim są unormowane przede wszystkim w okólniku nr 4/2004 z 22.12.2004 r. [4], który zastąpił okólnik nr 4/1991 z 14.06.1994 r. [3].

W hiszpańskich regulacjach ryzyko kraju jest rozumiane jako ryzyko, które dotyczy klientów instytucji kredytowych będących rezydentami obcych krajów, oko-

¹ Nazwa wywodzi się od wprowadzonego do hiszpańskiej praktyki bankowej nowego rodzaju rezerw na straty kredytowe, tj. rezerw statystycznych, które – ze względu na charakter – określane są najczęściej mianem rezerw dynamicznych. Rezerwy tego rodzaju stały się najważniejszą cechą charakterystyczną i znakiem szczególnym hiszpańskiego modelu bankowych rezerw na straty kredytowe.

liczności generujących ryzyko wykraczające poza zakres zwykłego ryzyka handlowego oraz powstających w związku z tymi okolicznościami zagranicznych wierzytelności instytucji kredytowych. Ryzyko kraju pojawia się na skutek funkcjonowania różnych rozwiązań prawnych w krajach wierzyciela oraz dłużnika i wynikającej z tego nieskuteczności działań prawnych podejmowanych w kraju dłużnika z powodu jego suwerenności [1, s. 86–87].

Omawiane ryzyko obejmuje swoim zakresem ryzyko suwerenności (*riesgo soberano*), ryzyko przekazu/transferu (*riesgo de transferencia*) oraz inne ryzyka związane z prowadzeniem międzynarodowej działalności finansowej i finansowaniem transakcji zagranicznych (*restantes riesgos derivados de la actividad financiera*) [9, s. 76–77; 10, s. 39].

Pierwsze z wymienionych ryzyk dotyczy wierzycieli państwa lub instytucji posiadających gwarancje państwa, na którego terenie prawne działanie przeciwko kredytobiorcy lub osobie zobowiązanej do zapłaty może być nieskuteczne z powodów suwerenności. Ryzyko transferu odnosi się do zagranicznych wierzycieli będących rezydentami obcego kraju, którzy wykazują brak zdolności do spłaty swojego zadłużenia z powodu niemożności pozyskania obcej waluty lub walut, w których jest ono denominowane. W zakres innych ryzyk związanych z prowadzeniem przez instytucje kredytowe międzynarodowej działalności finansowej wchodzi ryzyka, które powstają w rezultacie jednej z następujących sytuacji: wojna domowa lub światowa, rewolucja, inne podobne lub katastroficzne zdarzenia; szczególnie poważne wydarzenia polityczne lub ekonomiczne, takie jak kryzysy bilansu płatniczego lub znaczne wahania kursów walutowych prowadzące do wzrostu zjawiska niewypłacalności; wywłaszczenie, nacjonalizacja lub przejęcie zlecone przez obce władze; oficjalne lub nieoficjalne działania podjęte przez rząd obcego kraju lub przez hiszpańskie władze, które powodują naruszenie kontraktu [6, s. 73].

Bankowe rezerwy na ryzyko kraju, w odróżnieniu od rezerw z tytułu niewypłacalności, mają jednorodny charakter. Z ich natury wynika, że są rezerwami celowymi, mającymi zabezpieczać poszczególne ekspozycje kredytowe narażone na ryzyko kraju (zagraniczne wierzytelności, tj. wierzytelności, których dłużnikami są rezydenci innych krajów) przed jego negatywnymi skutkami. Ich przedmiotem są zarówno poszczególne instrumenty dłużne instytucji kredytowych, jak i ekspozycje warunkowe ulokowane za granicą, bez względu na rodzaj dłużnika, przedmiot transakcji i sposób jej finansowania. Omawianych rezerw nie tworzy się na ekspozycje włączone do portfela handlowego ani na te, które zostały pokryte rezerwami z tytułu niewypłacalności. Jeżeli ekspozycje kredytowe są dotknięte jednocześnie ryzykiem z tytułu niewypłacalności i ryzykiem kraju, to klasyfikacja tych ekspozycji i tworzenie stosownych rezerw odbywa się według bardziej surowych (rygorystycznych) zasad.

4. Zasady wyceny bankowych rezerw na ryzyko kraju w Hiszpanii

Na potrzeby ustalania wartości wymaganych rezerw kraje, z których pochodzą dłużnicy instytucji kredytowych, klasyfikowane są do sześciu grup w zależności od poziomu przypisanego im ryzyka kraju. Im ryzyko przypisywane danemu krajowi jest wyższe, tym wyższa jest grupa ryzyka, do której zostanie on włączony. Klasyfikacja krajów oznacza jednocześnie klasyfikację ekspozycji kredytowych wobec dłużników, którzy są rezydentami tych krajów. Chociaż kryteria i zasady wspomnianej klasyfikacji ewoluują w czasie, to jednak ogólny jej zamysł pozostaje cały czas taki sam.

Dla przykładu, według stanu na koniec 2004 roku podstawowymi ogólnymi kryteriami, które instytucje kredytowe miały obowiązek brać pod uwagę, dokonując klasyfikacji krajów, były: stan bilansu płatniczego, poziom zadłużenia i kosztów jego obsługi, notowania cen wierzytelności, sytuacja na międzynarodowych rynkach wtórnych. Obowiązujące w tym czasie szczegółowe zasady zaliczania krajów do poszczególnych grup ryzyka przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Klasyfikacja krajów na potrzeby wyceny rezerw na ryzyko kraju w hiszpańskich instytucjach kredytowych (stan na 31.12.2004 r.)

Grupy krajów wg poziomu ryzyka	Charakterystyka grup krajów wyodrębnionych według poziomu ryzyka im przypisanego
1	2
1. Kraje o ryzyku rynkowym (<i>países cuyos riesgos son negociables</i>)	Grupa obejmuje kraje uznawane przez Komisję UE za kraje o ryzyku rynkowym, których wykaz zawiera załącznik do Komunikatu Komisji do Państw Członkowskich (15 „starych” krajów członkowskich UE, 8 krajów należących do OECD).
2. Kraje niezaliczone do żadnej z pozostałych grup (<i>países no clasificados en ningún otro grupo</i>)	Grupa obejmuje kraje niezaliczone do żadnej z pozostałych grup.
3. Kraje o przejściowych trudnościach (<i>países con dificultades transitorias</i>)	Grupa obejmuje kraje, które znajdują się przynajmniej w jednej z następujących sytuacji: <ul style="list-style-type: none"> • zalegają ze spłatą całości lub części zadłużenia przez ponad 3 miesiące, przy czym odsetki spłacają terminowo, • zalegają ze spłatą całości lub części odsetek przez ponad 3 miesiące, • mają trudności z dotrzymaniem terminów płatności, ich zadłużenie było wielokrotnie restrukturyzowane, całkowicie lub częściowo z odroczeniem terminu płatności, albo istnieją dowody, że może się to zdarzyć, • podejmowane są w stosunku do nich wysiłki mające na celu wymuszenie jednostronnej restrukturyzacji ich zadłużenia, • ich sytuacja makroekonomiczna pogorszyła się na tyle, że ma lub może mieć wpływ na ich zdolność do obsługi zadłużenia.

Tabela 1, cd.

1	2
4. Kraje niepewne (<i>países dudosos</i>)	<p>Grupa obejmuje kraje, które znajdują się przynajmniej w jednej z następujących sytuacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zalegają ze spłatą całości lub części zadłużenia przez ponad 12 miesięcy, przy czym odsetki spłacają terminowo, • zalegają ze spłatą całości lub części odsetek przez ponad 6 miesięcy, • mają trudności z dotrzymaniem terminów płatności, ich zadłużenie było wielokrotnie restrukturyzowane, całkowicie lub częściowo z odroczeniem terminu płatności, odsetki w stosunku do prywatnych wierzycieli były w całości lub w części restrukturyzowane lub były spłacane poprzez refinansowanie, • została im narzucona jednostronna restrukturyzacja ich zadłużenia publicznego lub wiarytelności bankowych, • są albo ostatnio były w stanie wojny z jednym bądź wieloma państwami lub też trwa w nich wojna domowa, której skutki oddziałują na dużą część ich terytorium i wywierają poważne reperkusje gospodarcze, • zostały sklasyfikowane jako spełniające warunki do otrzymania pomocy finansowej, zgodnie z „Porozumieniem w sprawie wytycznych dotyczących oficjalnego popierania kredytów eksportowych (konsensus OECD)”.
5. Kraje wysoce niepewne (<i>países muy dudosos</i>)	<p>Grupa obejmuje kraje, które znajdują się przynajmniej w jednej z następujących sytuacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zalegają ze spłatą całości lub części zadłużenia przez ponad 24 miesiące, przy czym odsetki spłacają terminowo, • zalegają ze spłatą całości lub części odsetek przez ponad 9 miesięcy, • spłata ich zadłużenia została całkowicie odroczone na 12 miesięcy, a odsetki są spłacane całkowicie lub częściowo dzięki ich restrukturyzacji, • warunki porozumienia w sprawie restrukturyzacji nie są przez nie realizowane przez ponad 3 miesiące, • program naprawczy proponowany im przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy lub inną podobną organizację został przez nie ostatecznie odrzucony.
6. Kraje niewypłacalne (<i>países fallidos</i>)	<p>Grupa obejmuje kraje, które nie uznają swoich długów bądź też nie spłacają kapitału lub odsetek z ich tytułu przez ponad 4 lata.</p>

Źródło: [9, s. 40–41].

Począwszy od 2005 roku, instytucje kredytowe, przeprowadzając klasyfikację krajów na potrzeby wyceny rezerw na ryzyko kraju, powinny się kierować następującymi ogólnymi kryteriami: wynikami gospodarczymi, sytuacją polityczną, systemem instytucjonalnym i prawnym, zdolnością i historią płatniczą. Zaleca się przy tym, aby były brane pod uwagę i oceniane w szczególności takie kryteria, jak:

- w zakresie historii płatniczej: przestrzeganie renegocjowanych umów i płatności na rzecz międzynarodowych instytucji finansowych,

- w zakresie zewnętrznej sytuacji finansowej: całkowite i krótkoterminowe zadłużenie zagraniczne, koszty obsługi zadłużenia w stosunku do PKB i eksportu, rezerwy zewnętrzne,
- w zakresie sytuacji gospodarczej: wskaźniki budżetowe, agregaty monetarne, wskaźniki bilansu płatniczego, wskaźniki wzrostu gospodarczego i stabilności gospodarczej,
- w zakresie sytuacji rynkowej: ratingi kredytowe renomowanych agencji, ceny długów na rynkach wtórnych, dostęp do rynku, premia za ryzyko w przypadku instrumentów dłużnych [6, s. 74].

Szczegółowe zasady zaliczania krajów do poszczególnych grup ryzyka, obowiązujące od 2005 roku do chwili obecnej, zaprezentowano w tab. 2.

Tabela 2. Klasyfikacja krajów na potrzeby wyceny rezerw na ryzyko kraju w hiszpańskich instytucjach kredytowych (stan na 31.12.2010 r.)

Grupy krajów wg poziomu ryzyka	Charakterystyka grup krajów wyodrębnionych według poziomu ryzyka im przypisanego
1.	Ekspozycje kredytowe wobec ostatecznych dłużników będących rezydentami w krajach UE, Norwegii, Szwajcarii, Islandii, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Japonii, Australii, Nowej Zelandii.
2.	Ekspozycje kredytowe wobec ostatecznych dłużników będących rezydentami w krajach, które pomimo tego, że charakteryzują się niskim ryzykiem, nie zostały zaliczone do grupy pierwszej.
3.	W szczególności ekspozycje kredytowe wobec ostatecznych dłużników będących rezydentami w krajach, w których nastąpiło istotne pogorszenie sytuacji makroekonomicznej mogące mieć wpływ na ich zdolność płatniczą. Pogorszenie, o którym mowa, może się manifestować w postaci: znacznego utrzymującego się deficytu na rachunku obrotów bieżących, wysokiego udziału długów krótkoterminowych w całkowitym zagranicznym zadłużeniu lub rezerwach zewnętrznych netto, ostrej deprecjacji waluty lub zasadniczych zmian w systemie kursów walutowych, mocnego spadku cen giełdowych oraz wskaźników zewnętrznego zadłużenia i jego obsługi.
4.	W szczególności ekspozycje kredytowe wobec ostatecznych dłużników będących rezydentami w krajach, w których nastąpiło głębokie pogorszenie sytuacji makroekonomicznej mogące mieć poważny wpływ na ich zdolność płatniczą.
5.	Ekspozycje kredytowe wobec ostatecznych dłużników będących rezydentami w krajach, które mają długotrwałe trudności z obsługą zadłużenia, a możliwość spłaty przez nie długów uznaje się za wątpliwą.
6.	Ekspozycje kredytowe, w przypadku których możliwość odzyskania uznaje się za niewielką z powodu okoliczności leżących po stronie kraju. Zwłaszcza ekspozycje kredytowe wobec ostatecznych dłużników będących rezydentami w krajach, które odmówiły obsługi swojego zadłużenia albo nie dokonują spłat kapitału i odsetek od czterech lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4].

Ogólna formuła wyceny rezerw na ryzyko kraju jest od 1992 roku stabilna i podobna do tej, z której hiszpańskie instytucje kredytowe korzystały, ustalając wartość rezerw ogólnych o tradycyjnej naturze, i cały czas korzystają, określając poziom wymaganych rezerw celowych. Można ją zaprezentować w postaci wzoru:

$$k = \sum e_i s_i,$$

gdzie: k – wymagana wartość rezerw na ryzyko kraju (początkowo w pesetach, a od 2002 roku w euro), e – wartość ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia rezerw na ryzyko kraju (początkowo w pesetach, a od 2002 roku w euro), s – stopa rezerw na ryzyko kraju (w %), i – grupa krajów, do której przyporządkowano ekspozycje kredytowe stanowiące podstawę tworzenia rezerw na ryzyko kraju (od 1992 do połowy 2000 roku i należy do przedziału <2–5>; od połowy 2000 do końca 2004 roku i należy do przedziału <3–5>; od 2005 roku i należy do przedziału <3–6>).

Zakres ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia omawianych rezerw podlegał w czasie pewnym modyfikacjom. W okresie 1992–2004 podstawa tworzenia rezerw na ryzyko kraju obejmowała, pomijając nieliczne wyjątki, wszystkie aktywa finansowe i zobowiązania warunkowe bez względu na przedmiot i sposób finansowania, ulokowane w krajach, które zostały zakwalifikowane do grup od trzeciej do piątej, a do połowy 2000 roku dodatkowo jeszcze – do grupy drugiej. W tym czasie ekspozycje kredytowe przyporządkowane do grupy szóstej podlegały spisaniu. Począwszy od 2005 roku, omawiane rezerwy tworzone są na większość (nadal istnieją pewne wyjątki) instrumentów dłużnych i ekspozycji warunkowych zaszerogowanych do grup od trzeciej do szóstej.

Tabela 3. Standardowe stopy rezerw na ryzyko kraju obowiązujące w hiszpańskich instytucjach kredytowych w latach 1992–2010

Grupy krajów, w których ulokowano ekspozycje kredytowe stanowiące podstawę tworzenia rezerw na ryzyko kraju		Lata		
		1992– 2000	2000– 2004	2005–
		Stopa rezerw na ryzyko kraju		
2.		1,5%	–	–
3.		15,0%		10,1%
4.	W pierwszym roku	20,0%		22,8%
	Począwszy od drugiego roku	35,0%		
5.	W pierwszym roku	50,0%		83,5%
	Począwszy od drugiego roku	75,0%		
	Począwszy od trzeciego roku	90,0%		
6.		–	–	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4].

Podobnie jak zakres ekspozycji kredytowych, również stopy rezerw na ryzyko kraju zmieniały się (tab. 3). Uogólniając i upraszczając, można powiedzieć, że ulegały one obniżeniu w grupach krajów o najniższym ryzyku (grupy druga i trzecia) i podwyższeniu w grupach o wyższym ryzyku (grupy od czwartej do szóstej). Wypada także zauważyć, że do końca 2004 roku stopy rezerw w grupach czwartej i piątej nie były jednolite, lecz zróżnicowane w zależności od czasu pozostawiania ekspozycji kredytowej w danej grupie.

Począwszy od połowy 2004 roku, hiszpańskie regulacje przewidują możliwość obniżenia standardowych stóp rezerw na ryzyko kraju – zaprezentowanych w tab. 3 – o połowę, co dotyczy międzybankowych ekspozycji kredytowych o terminach zapadalności nie dłuższych niż trzy miesiące, w przypadku gdy są spłacane terminowo i nie podlegają restrukturyzacji, a kraj, w którym zostały ulokowane, zakwalifikowano do trzeciej lub czwartej grupy.

5. Pozostałe, wybrane zasady funkcjonowania bankowych rezerw na ryzyko kraju w Hiszpanii

Jeżeli chodzi o zasady, które określają relacje rezerw na ryzyko kraju do wyniku finansowego instytucji kredytowych, do ich kapitału regulacyjnego ustalanego na potrzeby współczynnika wypłacalności oraz do dochodu stanowiącego podstawę ustalania wartości podatku dochodowego, to były one w latach 1992–2010 stabilne. Wynika z nich, że [5, s. 125; 6, s. 76; 7, s. 39]:

1. Rezerwy na ryzyko kraju, podobnie jak wszystkie pozostałe rezerwy na ryzyko kredytowe, mają charakter kosztowy, co oznacza, że są tworzone w ciężar kosztów, a ich rozwiązanie, które może nastąpić w przypadku braku podstaw dalszego utrzymywania, wpływa na powiększenie wyniku finansowego.

2. Rezerwy na ryzyko kraju, tak jak rezerwy celowe z tytułu niewypłacalności, nie były i nie są traktowane jako element kapitału regulacyjnego, co nie oznacza jednak, że nie wywierają żadnego wpływu na poziom współczynnika wypłacalności. Jako rezerwy kosztowe determinują bowiem wartość wyniku finansowego, stanowiącego element kapitału regulacyjnego (licznik współczynnika wypłacalności), a jako rezerwy korygujące aktywa oddziałują na wartość ryzykiem ważonych aktywów i zobowiązań pozabilansowych (mianownik współczynnika wypłacalności).

3. Utworzone rezerwy na ryzyko kraju, podobnie jak rezerwy celowe z tytułu niewypłacalności, cały czas są zaliczane do kosztów uzyskania przychodów w zasadzie bez wyjątków, co jednak dotyczy tylko rezerw obligatoryjnych, tj. nieprzekraczających wymaganego poziomu, ustalonego zgodnie z regulacjami banku centralnego. Taka sytuacja oznacza, że omawiane rezerwy nie są opodatkowane.

6. Podsumowanie

Hiszpania należy do krajów, w których ryzyko kraju, zagrażające aktywom instytucji kredytowych, jest zabezpieczane specjalnymi rezerwami współlistniejącymi obok innych bankowych rezerw na straty kredytowe. W hiszpańskim modelu zasady funkcjonowania tego typu rezerw, podobnie zresztą jak pozostałych bankowych rezerw na straty kredytowe, są mocno sformalizowane. Podstawę ich tworzenia stanowią regulacje wydawane przez bank centralny, który pełni również funkcję organu nadzoru bankowego. Wspomniane regulacje od momentu ich wydania po raz pierwszy – co miało miejsce w 1984 roku – do końca 2010 roku podlegały pewnym zmianom, dostosowującym je do zmieniających się warunków. Wprowadzane zmiany nie miały jednak wpływu na zmianę istoty tworzonych na ich podstawie rezerw i nie powodowały radykalnych zmian w zasadach ich funkcjonowania. Z zasad, o których mowa, wynika, że rezerwy na ryzyko kraju we wszystkich hiszpańskich instytucjach kredytowych wyceniane są według jednolitej, tradycyjnej formuły mającej postać iloczynu. Czynnikiem są tutaj ekspozycje kredytowe narażone na ryzyko kraju i właściwe dla nich stopy rezerw, określone przez Bank Hiszpanii. Wysokość stóp zależy od poziomu ryzyka kraju tkwiącego w ekspozycjach kredytowych. Hiszpańskie bankowe rezerwy na straty kredytowe mają charakter kosztowy, nie stanowią elementu kapitału regulacyjnego, ale – w kwocie ustalonej zgodnie z regulacjami banku centralnego – są traktowane jako koszty uzyskania przychodów.

Literatura

- [1] “Bank of Spain Financial Stability Report”, 2005 May.
- [2] Circular n° 34/1984, de 16 de octubre, del Banco de España, a entidades de crédito, establece las condiciones de la dotación de provisión por riesgo-país, BOE de 23 de octubre de 1984.
- [3] Circular n° 4/1991, de 14 de junio, del Banco de España, a entidades de crédito, sobre normas de contabilidad y modelos de estados financieros, BOE de 27 de junio de 1991, z późn. zm.
- [4] Circular n° 4/2004, de 22 de diciembre, del Banco de España, a entidades de crédito, sobre normas de información financiera pública y reservada y modelos de estados financieros, BOE de 30 de diciembre de 2004, z późn. zm.
- [5] Horváth E., *Lending booms, credit risk and dynamic provisioning system. Regulatory reactions to portfolio problem arising from lending booms during periods of economic expansion*, [in:] E. Horváth, K. Mérő, B. Zsámboki, *Studies on the procyclical behavior of banks*, „National Bank of Hungary Occasional Papers” 2002, no. 10.
- [6] Iranzo S., *Introducción al Riesgo-País*, „Banco de España Documentos Ocasionales” 2008, n° 0802.
- [7] Laurin A., Majnoni G., *Bank loan loss classification and provisioning practices in selected developed and emerging countries*, “World Bank Working Paper” 2003, no. 1.
- [8] Orzeszko T., *Bankowe rezerwy na straty kredytowe – praktyka światowa*, CeDeWu, Warszawa 2011.
- [9] Orzeszko T., *Rezerwy na ryzyko kredytowe w hiszpańskim systemie bankowym*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 5 (93).

- [10] Orzeszko T., *System rezerw na ryzyko kredytowe w instytucjach kredytowych w Hiszpanii*, [w:] *Finanse, bankowość, rachunkowość* nr 5, red. D. Misińska, M. Łyszczak, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1120, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.

THE RULES FOR COUNTRY RISK RESERVES FUNCTIONING BASED ON THE EXAMPLE OF SPANISH MODEL FOR BANK LOAN LOSS RESERVES

Summary: The rules for bank loan loss reserves functioning are diversified in the world. One of the reasons for the existing variations are different approaches, presented by banks, to the problem of country risk. In some banking systems, the mentioned above risk is provisioned by loan loss reserves which function in line with general rules, while in other countries e.g. in Spain – by means of special provisions constituting a specific variation of loan loss reserves. The objective of the hereby article is to present, analyze and evaluate, in general, the rules characteristic for country risk reserves in Spanish banks. In order to accomplish this goal the article illustrates the structure of the Spanish model for bank loan loss reserves and discusses the concept of country risk which determines the need for creating reserves to cover it, as well as refers to the most important attributes of these reserves and their functioning rules, emphasizing mainly their valuation.